

Perbandingan Gaya Bahasa Antara Bahasa Inggeris Dengan Bahasa Malaysia Dalam Bidang Penterjemahan

Laurent Metzger,
Pusat Bahasa
Universiti Malaya.

Di samping masalah-masalah yang seringkali dikemukakan semasa penterjemahan dikaji, misalnya semua masalah yang berhubung dengan pencarian makna (makna linguistik, makna konteks, penyelesaian konotasi dan sebagainya), satu lagi masalah timbul, iaitu gaya bahasa. Seringkali apabila kita membaca sesuatu terjemahan kita dapat memahami teks itu, tetapi teks terjemahan ini tidak bersifat bersahaja atau licin perjalanannya. Dengan erti kata yang lain, teks terjemahan ini berbau terjemahan! Walaupun penerangannya lengkap, tetapi bentuk teks terjemahan ini tidak berbentuk sepertimana yang biasa digunakan oleh seseorang penutur bahasa ibunda teks berkenaan.

Walaupun sesuatu terjemahan itu berjaya menyampaikan maksud seperti yang terkandung di dalam teks bahasa sumber di samping menggunakan satu gaya bahasa yang boleh diterima di dalam bahasa sasaran, namun kita boleh perhatikan wujudnya beberapa perbezaan di antara bahasa kedua-dua teks itu, iaitu bahasa sumber dan bahasa sasaran. Ketika ini kita bertanya kenapakah wujud keadaan begini? Sebenarnya tidak ada dua bahasa yang mempunyai ciri-ciri yang sama. Walaupun berada di dalam satu rumpun bahasa yang sama, mana-mana dua bahasa itu boleh mempunyai perbezaan yang luas sekali. Jadi perbandingan di antara dua bahasa membolehkan kita memperhatikan dengan lebih teliti sifat-sifat dan cara penggunaan kedua-dua bahasa berkenaan. Apa yang penting di sini bukanlah makna sesuatu teks itu tetapi bentuk yang digunakan oleh satu bahasa untuk menyampaikan makna yang terdapat di dalam bahasa sumber itu. Penterjemah boleh menjelaskan beberapa proses yang tidak disedari jikalau ia membuat satu perbandingan di antara kedua-dua bahasa itu. Dengan yang demikian penterjemahan merupakan satu bahagian daripada ilmu linguistik.

Sewaktu membuat perbandingan di antara gaya bahasa bahasa Inggeris dan gaya bahasa bahasa Malaysia, kita boleh menunjukkan beberapa sifat yang tidak diketahui oleh pakar ilmu linguistik ekabahasa.

Kajian gaya bahasa ini bermula daripada penterjemah untuk menunjukkan peraturannya dan penterjemah boleh menggunakan peraturan ini di dalam kegiatannya. Adalah perlu apabila kita membuat kajian gaya bahasa ini, kita membuatnya pada peringkat bahasa yang sama. Apa yang dimaksudkan di sini ialah kita tidak boleh mengkaji perbezaan gaya bahasa yang wujud di antara bahasa Malaysia kini dengan bahasa Rusia kuno, misalnya.

Gaya bahasa perbandingan ini berdasarkan kepada perbezaan yang wujud di dalam penafsiran daripada satu keadaan yang sama terdapat pada dua bahasa atau dua kumpulan linguistik. Di dalam ilmu linguistik ada satu pendapat yang menyatakan bahawa kita melihat dunia melalui bahasa kita. Jadi, jikalau kita dapat menguasai bahasa-bahasa yang berlainan maka kita pula dapat memperolehi beberapa pengalaman daripada dunia-dunia yang berlainan

Kajian ini akan memperlihatkan sedikit sebanyak perbezaan yang wujud di antara gaya bahasa bahasa Inggeris dengan gaya bahasa bahasa Malaysia. Saya telah menggunakan sebagai dasar satu kajian mengenai perbandingan di antara gaya bahasa bahasa Inggeris dan gaya bahasa bahasa Perancis yang dihasilkan oleh dua orang pakar linguistik di Kanada, J-P Vinay dan J Darbelnet. Mereka berdua telah cuba mengkaji perbezaan-perbezaan yang wujud di antara kedua-dua bahasa tersebut.

Saya juga ingin memaklumkan bahawa contoh-contoh yang akan digunakan nanti ialah contoh-contoh yang dikemukakan oleh mahasiswa-mahasiswa Kursus Penterjemahan dan Kursus Interpretasi Persidangan di Pusat Bahasa ini.

Akhirnya saya ingin menjelaskan bahawa kajian ini hanya merupakan satu percubaan atau satu permulaan kerana sebenarnya kajian perbezaan-perbezaan yang wujud di antara kedua-dua bahasa itu boleh memakan masa yang panjang sekali.

Leksikon

Kita semua sudah sedar akan perbezaan-perbezaan yang wujud di antara leksikon bahasa Inggeris dan leksikon bahasa Malaysia. Ada ribuan contoh yang sudah dikemukakan. Misalnya, seringkali terdapat satu perkataan di dalam bahasa Malaysia yang diterjemahkan dengan dua perkataan di dalam bahasa Inggeris dan sebaliknya.

Misalnya, 'dengar' boleh diterjemahkan dengan 'to listen' atau 'to hear'. Perbezaan ini seringkali timbul di dalam kuliah bahasa. Pengucapan 'I can't listen', sering terdengar di kalangan penuntut-penuntut kita. Sebenarnya apa yang dimaksudkan ialah 'I can't hear'. Ini ialah kerana sepatutnya di dalam kuliah bahasa, penuntut mestilah mendengar dan memberi perhatian sepenuhnya terhadap pengajaran gurunya.

Terdapat juga perbezaan makna di antara kedua-dua gantina 'kami' dan 'kita' di dalam bahasa Malaysia. Tetapi di dalam bahasa Inggeris cuma satu maksud sahaja yang wujud. Jadi penterjemah mestilah memilih satu sahaja makna tatkala ia membuat terjemahan daripada bahasa Inggeris ke bahasa Malaysia. Satu lagi contoh ialah perbezaan yang wujud di antara perkataan-perkataan 'abang/adik/kakak' di dalam bahasa Malaysia. Sekiranya penterjemah perlu menterjemahkan ayat yang berbunyi 'My sister went to Ipoh', adakah penterjemah menggunakan 'kakak' atau 'adik'? Sebenarnya perbezaan begini memang wujud di dalam kebanyakan bahasa lain di benua Asia ini.

Kata kerja 'bangun' di dalam bahasa Malaysia mempunyai dua makna di dalam bahasa Inggeris iaitu. 'to wake up' atau 'to get up', yang tidak sama maksudnya. Jadi, di sini penterjemah harus memilih yang mana satu perkataan yang hendak digunakan. Satu lagi contoh yang menonjol di Malaysia ialah kata kerja 'to carry' dan 'to throw' yang masing-masing mempunyai lebih daripada sepuluh terjemahan di dalam bahasa Malaysia.

Struktur

Struktur adalah faktor yang penting dalam proses mengkaji perbezaan-perbezaan yang wujud dalam mana-mana dua bahasa. Dalam hal ini, satu ciri yang menunjukkan perbezaan yang agak besar ialah rangkaian perka-

taan. Dari aspek ini kita dapati bahawa cara penyampaian adalah berlainan di antara struktur kedua-dua bahasa berkenaan. Perbezaan di antara kedua-dua bahasa itu boleh wujud dalam soal penghitungan. Misalnya, sebutan 'seminggu sekali, sebulan sekali, setahun sekali', biasanya diterjemahkan ke dalam bahasa Inggeris dengan 'once a week, once a month, once a year'. Jadi kita dapati sebutan pertama itu bermula dengan sifat umum diikuti dengan satu keadaan yang tertentu iaitu perkataan 'minggu, bulan, tahun' mendahului perkataan 'sekali'. Di dalam bahasa Inggeris pula sebutannya dimulakan dengan keadaan tertentu 'once' dan kemudian diikuti dengan keadaan yang umum. Sebenarnya perbezaan ini berlaku bukan saja di antara kedua-dua bahasa itu tetapi juga di antara bahasa-bahasa Eropah dan bahasa Asia. Sifat ini dikaitkan dengan apa saya terangkan tadi iaitu kita melihat dunia ini melalui bahasa ibunda kita. Jadi terdapat satu kaitan di antara ungkapan dan fikiran (atau tingkahlaku). Di dalam bahasa Malaysia seringkali kita dapati pertuturan seperti 'Aku dan kawan-kawan' atau 'saya dan isteri', tetapi jikalau kita ingin menterjemahkan pertuturan itu ke dalam bahasa Inggeris, kita tetapaksa menukar kedudukan perkataan berkenaan. Gaya bahasa Inggeris selalunya menyebutkan orang lain dahulu misalnya, 'The King and I'. Di dalam kebudayaan Barat menyebut diri sendiri terlebih dahulu dianggap kurang sopan. Tetapi di Malaysia tidak ada sifat begitu. Jadi perbezaan berlaku.

Urutan perkataan juga mesti diubah di dalam ungkapan seperti 'They settled mainly'. Terjemahan hurufiah ialah 'Mereka mendiami kebanyakan'. Tetapi sebenarnya terjemahan yang lebih baik ialah 'kebanyakan mereka mendiami'. Jadi seringkali susunan perkataan dalam rangkaian-rangkaian perlu diubah.

Di dalam rangkaian perkataan, kita juga dapati bahawa perkataan 'walaupun' mesti merupakan permulaan ayat di dalam bahasa Malaysia sedangkan perkataan 'however' boleh mengikut perkataan pertama atau kedua di dalam bahasa Inggeris.

Di dalam bahasa Inggeris kita boleh mulakan sesuatu ayat seperti 'To the students'. Tetapi dalam bahasa Malaysia susunan perkataan mestilah diubah dan disesuaikan. Satu lagi contoh daripada perbezaan yang wujud di antara struktur bahasa Inggeris dengan struktur bahasa Malaysia ialah di dalam bahasa Malaysia kita tidak perlu menyebut 'atau' di antara dua angka. Jadi terdapat ungkapan seperti 'dua tiga.' dan 'lima enam', tetapi di dalam bahasa Inggeris kita terpaksa menggunakan perkataan 'or' dan terjemahan ialah 'two or three.' dan 'five or six.'

Seringkali rangkaian-rangkaian ulangan wujud di dalam bahasa Malaysia misalnya, 'Apa nak dibuat dengan dua relung itu? Apa nak dibuat?' yang jika diterjemah ke dalam bahasa Inggeris berbunyi 'What could be done with two relungs? What indeed? (Ayat ini dipetik dari karya Shahnnon Ahmad *Ranjau Sepanjang Jalan* dan terjemahan *No Harvest But A Thorn* oleh Adibah Amin).

Warta

Selain daripada perbezaan yang wujud di dalam bidang leksikon dan struktur, gaya bahasa juga berbeza di dalam penyampaian warta di antara

bahasa Inggeris dan bahasa Malaysia.

Perkara pertama mengenai ini ialah sifat tambahan dan kehilangan. Sebenarnya penterjemah bertujuan menyampaikan warta dari sebuah teks secara keseluruhan dan hanya warta ini, tetapi kadangkala ada beberapa unsur yang ditinggalkan atau yang tertinggal. Ada juga beberapa contoh di mana terdapat tambahan pula di dalam teks sasaran. Terdapat beberapa contoh lain pula menunjukkan sifat ini perlu untuk memenuhi maksud di dalam teks sasaran. Misalnya, jikalau kita dikehendaki menterjemahkan ungkapan 'On the way down to Brighton', mungkin perkataan 'down' akan ditinggalkan begitu saja di dalam bahasa kedua oleh kerana perkataan ini merupakan satu contoh sifat istimewa di dalam bahasa Inggeris. Di sini 'down' bermaksud 'dari London.'

Di dalam contoh yang lain seperti 'He went north to Berlin', mungkin juga di sini perkataan 'north' akan dibiarkan begitu saja di dalam terjemahan. Dari kedua-dua contoh ini kita dapati kehilangan berlaku di dalam bahasa kedua secara sengaja.

Kadang-kadang tambahan berlaku untuk memudahkan fahaman. Jadi apa yang kabur seperti di dalam teks asal menjadi lebih terang di dalam teks sasaran. Atau apa yang tersirat di dalam bahasa sumber akan menjadi lebih nyata di dalam bahasa sasaran. Misalnya 'Anak-anaknya pun belum pernah disuapkan dengan ubi kayu atau bubur jagung' menjadi 'And his children had never had to eat tapioca or maize porridge **for lack of rice**' di dalam bahasa Inggeris. Di sini penterjemah menambahkan unsur 'for lack of rice' di dalam teks sasaran.

Di dalam bidang pentadbiran pula, sekiranya kita menterjemahkan ayat seperti, 'The matter is under correspondence' maka penterjemah mesti menambahkan sedikit dalam terjemahan berbunyi 'Perkara ini masih di dalam **peringkat** surat menyurat' 'In 1926' menjadi 'Pada **tahun** 1926' 'The works of doctors' menjadi 'Kerja-kerja yang dilakukan oleh **para** doktor'

Bentuk penulisan juga boleh menimbulkan masalah di dalam penterjemahan. Misalnya jikalau huruf besar digunakan maka ayat yang berikut mempunyai dua makna yang berlainan, misalnya '**PROFESSOR BURNS LEAVES ON COMMENCEMENT DAY**'. Di sini ada dua terjemahan. 'Seorang profesor memakar daun-daun pada hari konvokesyen' atau 'Profesor Burns meninggalkan jawatannya pada hari konvokesyen'. Sememangnya jikalau huruf kecil digunakan maka masalah ini tidak timbul. Daripada contoh ini maka kita boleh juga memperhatikan bahawa perkataan dalam bahasa Inggeris British dan perkataan dalam bahasa Inggeris Amerika berbeza. Di Eropah digunakan perkataan 'convocation' sedangkan di benua Amerika 'commencement' digunakan. Di Malaysia pengaruh bahasa Inggeris British yang lazim diperhatikan.

Untuk menyampaikan warta dengan jelas, maka seringkali kita terpaksa mengubah struktur ayat asal. Ini merupakan satu pertukaran. Bagi 'In attempting to determine...' seorang penterjemah tidak mengubah apa-apa dan hasilnya ialah 'Dalam ikhtiar menentukan...' Tetapi ungkapan ini berbau terjemahan, jadi seorang mahasiswa Kursus Penterjemahan di Pusat Bahasa ini mencadangkan 'Bila kita cuba menentukan...' Ayat ketiga ini lebih bersahaja di dalam gaya bahasa bahasa Malaysia.

Bagi satu contoh yang lain, 'The Central Bank is in the best position. ', seorang mahasiswa Kursus Penterjemahan mencadangkan, Bank Pusat mempunyai kedudukan yang paling baik. Daripada kedua-dua contoh yang terakhir ini kita dapati bahawa penterjemah pertama tidak peduli langsung tentang gaya bahasa bahasa sasaran, jadi terjemahannya ialah hurufiah sahaja.

Satu lagi contoh yang saya ambil ialah daripada terjemahan '*No Harvest But A Thorn*' yang sudah saya sebutkan di atas. Sebenarnya terjemahan ini cukup berjaya dan jarang sekali kita begitu kagum membaca satu terjemahan yang begitu baik di dalam bahasa keduanya. 'Dia memandang jauh ke kaki bukit melihat kehijauan rimba' telah menjadi 'He was gazing at the greenness of the jungle at the foot of the distant hills' Dalam contoh ini ada beberapa pertukaran yang telah berlaku misalnya, 'Dia memandang' sudah menjadi 'He was gazing', 'jauh' telah menjadi 'distant' Jadi di sini satu kata keterangan telah menjadi sebuah kata sifat. Satu contoh yang lain, 'Cicit-cicit kita akan meminta sedekah' telah menjadi 'our great-grand children will be beggars' di dalam bahasa Inggeris. Satu contoh yang lain, '**Paling pendek** seminggu baru habis' telah menjadi 'It would take **at least a week**'. Atau 'Jeha mengetahui tentang itu. **Juga Sanah. Juga Milah. . .**' telah menjadi 'This Jeha knew **So did Sanah. So did Milah. . .**' di dalam bahasa Inggeris. Satu contoh lain 'Bendang Banggul Derdap **mulai dipenuhi** dengan warna hijau seluruhnya' ditukarkan kepada '**Gradually** the rice-field of Banggul Derdap became an expanse of green'

Di dalam contoh yang berikut ada beberapa pertukaran, misalnya kata sifat 'kini' ditukarkan kepada satu tempat yang lain dan tambahan 'All these years' di dalam bahasa Inggeris adalah untuk melicinkan pembacaan di dalam bahasa kedua. Jadi 'Beratnya Lahuma menanggung beban itu kini telah dirasai oleh Jeha sendiri' diterjemahkan ke dalam bahasa Inggeris sebagai 'Now Jeha felt the full weight of this burden Lahuma had carried **all these years**'.

Jikalau pertukaran tidak begitu besar maka pertukaran ini dinamakan 'modulasi'. Misalnya, apa yang negatif di dalam bahasa Malaysia menjadi positif di dalam bahasa Inggeris. Perhatikan kedua-dua contoh yang berikut. 'Jangan nakal' menjadi 'Be good' (or 'Be a good boy/girl') dan 'Jangan bisung' menjadi 'Keep quiet'

Kadangkala pula bahasa Malaysia mementingkan sifat kemanusiaan. Misalnya, ungkapan 'This highest office he held till 1091' telah diterjemahkan sebagai 'Jawatan tertinggi ini dipegang sehingga tahun 1901' Akan tetapi seorang mahasiswa telah mencadangkan 'Beliau memegang jawatan tertinggi ini sehingga tahun 1901' Jadi di sini unsur manusia lebih penting di dalam bahasa sasaran.

Satu sifat yang seringkali didapati di dalam bahasa Inggeris ialah sifat perbandingan. Misalnya di dalam bidang Geografi, orang Inggeris menamakan tempat-tempat seperti 'Upper Volta', sebuah negara di Afrika Barat, atau 'Lower Saxony', sebuah negeri di Jerman Barat Tetapi di dalam bahasa Malaysia sifat bandingan ini tidak wujud. Di sini orang menamakan tempat-tempat seperti 'Hulu Perak' atau 'Hulu Kelantan' Tidak ada perbandingan. Jadi orang Inggeris menikmati perbandingan. Jikalau mereka melihat sesuatu, mereka selalu menghubungkannya dengan sesuatu yang lain, sedangkan di Malaysia orang tempatan melihat sesuatu tanpa merujuknya kepada sesuatu yang lain.

Sifat perbandingan ini yang kita dapati di dalam Geografi muncul juga di dalam bidang periklanan. Di dalam bahasa Inggeris kita seringkali mendengar pengucapan seperti 'The best coffee in town' atau 'The cigarettes are milder, smoother, taste better' dan sebagainya. Mungkin di sini pengaruh bahasa Inggeris ke atas bahasa Malaysia sudah berkesan kerana sifat bandingan ini memang ada. Di peti TV atau di radio kita boleh mendengar pengucapan seperti, 'Cat yang lebih bagus' atau 'Berbau lebih bersih, lebih berseri, lebih putih' dan sebagainya.

Satu lagi perbezaan yang wujud di antara bahasa Inggeris dan bahasa Malaysia dari segi gaya-bahasa ialah bidang kata sambutan. Saya teringat kepada satu ketika di dalam kelas terjemahan di mana ungkapan 'Tiket-tiket' di dalam bahasa Malaysia telah diterjemahkan oleh semua penuntut sebagai 'Tickets-tickets' Tetapi sebenarnya terjemahan yang lebih baik ialah, 'Tickets, please', kerana bahasa Inggeris (dan juga bahasa-bahasa Eropah yang lain) seringkali menggunakan perkataan seperti 'Please', atau ungkapan seperti 'Thank you', 'Good morning', 'Good night', 'Excuse me', 'Have a nice day', 'Good luck', 'Take care', 'Did you sleep well?' dan sebagainya. Terdapat hanya orang asing sahaja yang menggunakan ungkapan 'Selamat pagi' di sini. Orang tempatan menggunakan beberapa kata yang lain sebagai kata sambutan. Jadi kata sambutan memang penting di dalam bahasa Inggeris dan kita mesti menggunakannya di dalam terjemahan daripada bahasa Malaysia ke dalam bahasa Inggeris.

Sebagai kesimpulannya di dalam bidang penterjemahan sekarang, pengguna adalah diutamakan, jadi penterjemahan mesti dibuat di dalam satu gaya bahasa yang boleh diterima oleh masyarakat yang menggunakan bahasa itu. Adalah diingatkan bahawa sesuatu terjemahan yang sempurna dapat dihasilkan jika gaya bahasanya baik. Dengan ini gaya bahasa haruslah diberi keutamaan bukan saja oleh penterjemah, bahkan juga oleh penyunting dan penerbit.

Rujukan

- J-P Vinay; J. Darbelnet (1977). *Stylistique Comparee du Français et de l'Anglais* Paris: Didier
- Shannon Ahmad (1966) *Ranjau Sepanjang Jalan*. Kuala Lumpur: Penerbit Utusan Melayu
- No Harvest But A Thorn* (1972). Terjemahan Adibah Amin, buku Shannon Ahmad (1966). *Ranjau Sepanjang Jalan*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.